

Udskriftsdato: onsdag den 14. januar 2026

CIS nr 9055 af 09/01/2026 (Gældende)

Cirkulæreskrivelse om anvendelse af sikringsmidler og godkendelse af håndjern (Til fængselskredsene)

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: Justitsmin.,
Styrelsen for Danmarks Fængsler, j.nr. 25-61-0062

Cirkulæreskrivelse om anvendelse af sikringsmidler og godkendelse af håndjern

(Til fængselskredsene)

1. Indledning

Straffuldbyrdelseslovens §§ 65-66 og bekendtgørelse om anvendelse af sikringsmidler i kriminalforsorgens institutioner gælder for indsatte i alle institutioner under Danmarks Fængsler. Anvendelse af håndjern efter straffuldbyrdelseslovens § 65 a, stk. 1, ved enkeltstående fravær fra institutionen gælder dog kun i lukkede fængsler og arrester. Reglerne om anvendelse af tvangsfiksering finder ikke anvendelse på indsatte, der er i tvangsbehandling efter reglerne i bekendtgørelse om tvangsbehandling for visse indsatte i Herstedvester Fængsel.

Personalet i udslusningsfængslerne må som hidtil, efter beslutning fra Styrelsen for Danmarks Fængsler, ikke anvende sikringsmidler og har således heller ikke sådanne midler til rådighed. Reglerne om sikringsmidler er derfor ikke relevante for personalet i udslusningsfængsler. En narkotikahundefører, som deltager i en razzia i et udslusningsfængsel, vil derimod kunne anvende håndjern over for en indsat i et udslusningsfængsel.

2. Anvendelse og godkendelse af håndjern

Opbevaring mv.

Fængselskredsen fastsætter retningslinjer for, hvor håndjern opbevares mest hensigtsmæssigt i den enkelte institution. Placeringen skal være generelt kendt af personalet, og håndjernene skal være klar til omgående brug – herunder skal det sikres, at nøgler til håndjernene altid medbringes.

Regler, for hvornår håndjern kan og skal bæres, fastsættes af fængselskredsen.

Godkendelse

Efter § 5 i bekendtgørelse om anvendelse af sikringsmidler i kriminalforsorgens institutioner må der kun anvendes håndjern af en type, der er godkendt af Styrelsen for Danmarks Fængsler. Godkendte håndjern, håndjernstransportbælter og plasticstrips indkøbes via Danmarks Fængsleres e-handel.

Håndjernstransportbælte og plasticstrips

For så vidt angår håndjernstransportbælte og plasticstrips henvises der til vejledning om anvendelse af sikringsmidler i institutioner under Danmarks Fængsler.

Plasticstrips kan alene anvendes i særlige tilfælde, da de ikke anses for lige så sikre som håndjern og håndjernstransportbælte. Det må derfor i hvert enkelt tilfælde vurderes, om plasticstrips er et tilstrækkeligt sikringsmiddel.

Standardprocedure

Håndjern:

Håndjern anlægges altid således, at den indsatte har hænderne placeret på ryggen. Det skal kontrolleres, at der ikke er hud i klemme, og at håndjernene ikke sidder så stramt, at blodcirkulationen generes.

Nøglehullerne skal vende opad, og håndjernene skal altid sikkerhedslåses.

Håndjernene kan eventuelt anlægges ved, at den indsatte placerer håndryggene mod hinanden, idet det vil hindre en smidig person i at føre armene ned om benene og på den måde få hænderne foran.

Håndjernene aftages ved, at nøglen drejes først den ene vej og derefter i modsat retning. Håndjernene må aldrig slippes, før de er enten anlagt eller taget af begge håndled.

Håndjernstransportbælte:

Håndjernstransportbæltet består af et kraftigt bælte, der spændes om den indsatte talje. Den indsatte får håndjern el.lign. på foran, og disse fastgøres i den håndjernsbøjle, som er fastmonteret foran på bæltet. På samme måde som nævnt ovenfor skal det kontrolleres, at der ikke er hud i klemme, at blodcirkulationen ikke generes, at eventuelle nøglehuller vender opad, og at eventuelle håndjern sikkerhedslåses.

Plasticstrips:

Plasticstrips anlægges altid således, at den indsatte har hænderne placeret på ryggen. Det skal kontrolleres, at der ikke er hud i klemme, og at plasticstripsene ikke sidder så stramt, at blodcirkulationen generes.

3. Anvendelse af sikringscelle

Omkledning af indsatte

Det fremgår af § 6, stk. 2, i bekendtgørelse om anvendelse af sikringsmidler i kriminalforsorgens institutioner, at der ved anbringelse i sikringscelle skal foretages en undersøgelse af den indsatte person, jf. straffuldbyrdelseslovens § 60, stk. 1 og stk. 4-9. Der skal desuden normalt ske omklædning af den indsatte.

Omkledning indebærer, at den indsatte skal afklædes og som minimum have institutionens underbenklæder eller et tæppe på igen. Derudover skal den indsatte tilbydes en undertrøje.

Omkledning skal undlades, hvis det vurderes, at omklædning i sig selv i den konkrete situation vil optrappe situationen, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 3, eller hvis omklædning må anses for uforholdsmæssigt i situationen, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 2.

Styrelsen indskærper i den sammenhæng, at det som det klare udgangspunkt vil være konfliktoptrappende at afklæde en indsat ved anvendelse af magt, herunder ved at klippe tøjet af, hvis denne ikke medvirker frivilligt, og særligt vil det være konfliktoptrappende i tilfælde, hvor anbringelsen sker for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand.

Det skal således kunne begrundes i sikkerhedsmæssige hensyn i den konkrete situation, hvis personalet vælger at gennemtvinge en omklædning af en indsat ved anvendelse af magt i en situation, hvor det vurderes at være konfliktoptrappende.

Rengøring af sikringscelle

Den indsatte må ikke gives pålæg om at deltage i rengøring af sikringscellen i forbindelse med anbringelsen. Et pålæg til en indsat om at deltage i rengøring af f.eks. egen spyt, urin, afføring eller lignende efter en anbringelse i sikringscelle må anses for at være egnet til at blive opfattet som meget ydmygende og fornedrende henset til den sårbare situation, den indsatte befinder sig i.

Notater i observationsskemaet

Enhver, der tilsær en indsat, som er anbragt i sikringscelle, skal gøre notat om tilsynet på observationsskemaet, uanset om der er sket ændringer i den indsatte forhold, jf. § 15 i bekendtgørelse om anvendelse af sikringsmidler i kriminalforsorgens institutioner.

Observationsskemaet skal indeholde oplysninger om dato og tidspunkt for tilsynet samt oplysning om den indsatte tilstand, herunder bemærkninger om behovet for at opretholde anbringelsen i sikringscelle, herunder tvangsfiksering.

Der skal løbende indskrives væsentlige oplysninger om den indsatte adfærd og tilstand i observationsskemaet. Dette inkluderer også relevante informationer, som kan understøtte vurderingen af anbringelsesgrundlaget. Hvis den indsatte er tvangsfikseret, skal det tydeligt fremgå, hvorfor de anvendte fikseringsmidler fortsat er strengt nødvendige, og hvorfor formålet ikke kan opnås på anden vis i den konkrete situation.

Det skal således klart dokumenteres i sagen, hvorfor anbringelsen og eventuelt tvangsfikseringen har været strengt nødvendig, samt hvilke overvejelser der løbende er gjort om mulighederne for at afslutte anbringelsen eller affiksere den indsatte eller andre relevante initiativer, herunder efter omstændighederne psykiatrisk indlæggelse.

Notaterne om tilsynet skal indeholde personalets løbende vurderinger af den indsatte og anbringelsesgrundlaget og ikke blot objektive observationer af, hvordan den indsatte ligger.

Vurderingen af nødvendigheden af indgrebet og fikseringsmidler skal foretages løbende og i takt med, at der sker en ændring i den indsatte adfærd. Det rette tidsinterval mellem vurderingerne afhænger således af de konkrete omstændigheder og kan være ganske kort, f.eks. hvis den indsatte hurtigt falder til ro efter anbringelsen eller tvangsfikseringen. Nødvendighedsvurderingen skal derfor foretages oftere i takt med, at den indsatte vurderes som værende mere rolig.

Det skal løbende anføres i observationsskemaet, hvis det i den konkrete situation vurderes strengt nødvendigt at opretholde anbringelse i sikringscelle, mens den indsatte sover, herunder i givet fald begrundelsen for, at en vækning i den konkrete sag vil være konfliktoptrappende og derfor bør undgås.

Rapport i Klientsystemet

Der skal hurtigst muligt udarbejdes en rapport i Klientsystemet med beskrivelse af episoden.

Rapporten skal indeholde oplysninger om grundlaget for anbringelsen, herunder grundlaget for en eventuel tvangsfiksering, om dato og tidspunkt for, hvornår anbringelsen og eventuelt tvangsfikseringen er

påbegyndt og afsluttet, samt om den indsatte er vejledt om muligheden for at klage til styrelsen og om klagefristen.

Styrelsen bemærker i forhold til tvangsfiksering, at der i rapporten også skal angives en særskilt begrundelse for, hvorfor det var strengt nødvendigt at anvende hvert enkelt fikseringspunkt. Det vil sige begrundelse for, hvorfor

- tvangsfiksering med bælte var strengt nødvendig,
- tvangsfiksering med håndremme var strengt nødvendig,
- tvangsfiksering med fodremme var strengt nødvendig, eller
- anvendelse af handsker var strengt nødvendig.

Rapporten skal indeholde al relevant dokumentation samt vurderinger af anbringelsesgrundlaget, herunder bl.a. om overvejelser vedrørende lægetilkald, lægetilsyn, visitation og omklædning, samt om, hvorvidt indsatte har fået tilbud om en opfølgende samtale. Eventuelle relevante sundhedsfaglige vurderinger skal tilføjes sagen, uanset at oplysningerne også behandles i XMO.

Der skal gøres notat første gang, lægen er søgt tilkaldt, og hvis der ikke opnås kontakt straks, skal der gøres notat ved alle efterfølgende forsøg. Det skal fremgå af rapporten, hvilke oplysninger, observationer mv. der har dannet grundlag for personalets vurdering af, om der skulle ske tilkald af lægen.

Hvis der ikke sker lægetilsyn, skal det fremgå af rapporten, hvilke oplysninger, observationer mv. der har dannet grundlag for den lægefaglige vurdering af, at tilsynet var åbenbart unødvendigt, ligesom der skal gøres notat om lægetilkald.

4. Opfølgende samtaler efter ophør af sikringscelleanbringelse

Ifølge § 13 i bekendtgørelse om anvendelse af sikringsmidler i kriminalforsorgens institutioner skal fængselskredsen snarest efter ophøret af en anbringelse i sikringscelle med eller uden tvangsfiksering tilbyde den indsatte en opfølgende samtale.

Formålet med opfølgende samtaler

Formålet med en efterfølgende samtale er at sikre, at den indsatte får den nødvendige information om baggrunden for sikringscelleanbringelsen, og at den indsatte får mulighed for at oplyse institutionen om sin oplevelse af sikringscelleanbringelsen. Samtalen kan herved være med til at hjælpe den indsatte med at bearbejde den voldsomme oplevelse, som en sikringscelleanbringelse typisk er.

Indholdet af samtalerne

En opfølgende samtale skal føres systematisk og bør som udgangspunkt indeholde følgende emner:

- 1) Formålet med den opfølgende samtale.
- 2) Hvordan den indsatte oplevede den pågældende tvangsforanstaltning og den måde, den blev gennemført på.
- 3) Den indsattes opfattelse af årsag til og formål med den pågældende tvangsforanstaltning.
- 4) Den indsattes vurdering af om man kunne have undgået tvang i den pågældende situation og i givet fald, hvordan man skulle have forholdt sig.
- 5) Den indsattes forslag til hvordan man i eventuelle fremtidige situationer vil kunne undgå tvang.
- 6) Information om hvordan personalet opfattede årsagen til og formålet med tvangsforanstaltningen.

Tidspunktet for samtalerne

Den efterfølgende samtale bør finde sted snarest muligt efter ophør af anbringelsen i sikringscellen, dog således at tidspunktet skal være passende i forhold til de konkrete omstændigheder. Samtalen skal dog som udgangspunkt finde sted ikke senere end 7 dage efter ophøret af anbringelsen. I helt særlige tilfælde, hvor den indsatte af psykiske eller fysiske grunde ikke findes at være i stand til at gennemføre en opfølgende samtale, kan samtalen dog finde sted senere end 7 dage efter anbringelsens ophør.

Samtalens form

Samtalen kan gennemføres telefonisk, såfremt den indsatte ikke længere befinder sig i institutionen.

Hvem der gennemfører samtalerne

Samtalen med den indsatte gennemføres af et fastansat medlem af personalet, der har kendskab til og erfaring med sikringscelleanbringelse.

Notatpligt

Der skal gøres notat om samtalen i sikringscellemodulet i Klientsystemet, jf. § 14 i bekendtgørelse om anvendelse af sikringsmidler i kriminalforsorgens institutioner.

5. Ikrafttræden m.v.

Cirkulæreskrivelsen træder i kraft den 15. januar 2026. Cirkulæreskrivelse nr. 9723 af 24. juni 2022 om anvendelse af sikringsmidler og godkendelse af håndjern ophæves.

Styrelsen for Danmarks Fængsler, den 9. januar 2026

INA ELIASSEN

/ Rikke Gottrup